

Redactiunea

se afla in

Strat'a tragatoriului

(Lövész-utca), Nr. 3.

Scrisorile nefrancate nu se primescu decâtu numai de la correspondintii regulari ai „Federatiunii.“ Scrisori anonime nu se publica. Articlii trimisi si nepublicati se voru arde si numai la cerere espressa se returna.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Appare Joi-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune:

Pre trei lune 3 fl. v. a.
Pre siesse lune 5 „ „ „
Pre annulu intregu 10 „ „ „

Pentru Romanii:

Pre an. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
Pre 6 lune 16 „ = 16 „ „
Pre 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru Insertiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. taxa timbrala pentru fiesce-care publicatiune separatu. In locul deschisu 20 cr. de linia. Unu esemplarin costa 10 cr.

B.-Pest'a, 16/28. Februaru, 1874.

Eri demanetia la 5½ ore, adeca tocandu candu se reversa de di, Domnitoda Ostrunguriei sosindu din calletorasa de la Petrupole, descaleca in senn'a la gar'a cãllii ferrate de nordu, unde lu-accepta principele de corona, Presiedintele consiliului de ministri dimbreuna cu toti ministrii, apoi siefulu litteii si directorele cãllii ferrate de nordu. De si era inca tare de demanetia, totu-si ochii ageri ai unoru reportori seti pretindu a fi observatu in faci'a imperatorului rege una espressione de curia, de triumfu si de completa satisfactiune. Este cam greu, ce e dreptu, face studie fisiognomice intr'unu tempu, candu trasurile fechiei fra-carui morioriu, si mai alessu a unui calletoriu, poate incãtu-va de espressione normale a sobrietãtii, nu prea dau una fiãla oglinda a stãrii sufletului, cu tote aceste inse noi suntemu departe d'a trãla indoieia acesta impregiurãre. Ceea ce amu dorì sè scimu este, cã ore succesele calletorlei la Petrupole, sèu numai cugetulu d'a fi sositu in pace si sãtosu in mediuloculu celloru iubiti ai ei, a produsu radiele de bucuria, de triumfu si satisfactiune in faci'a Domnitriului. Dupa cãta cunnoscintia de zãni si de lucruri avemu noi, suntemu sã aplacati a crede, cã numai a dou'a între possibilitãtile admisse pote sè ba locu in casulu de faciã. Cum va aplicã „Augsb. Allg. Ztg.“ acesta impregiurãre, pu potemu sè scimu, pentru ceea lassãmu acesta cestiune in suspensu pana ce vomu mai vedè desvolãrea ulterioara a lucrurilor.

Vestitululu organu „P. Lloyd,“ care multe ori si-dã aerulu de mare facturu in politic'a internationale, consãntã reitorcerii monarcului una lunga

litania de bineventare si de noue assecurãri de pace si de prosperare. Dupa acestu organu, calletori'a la Petrupole, carea a avutu numai unu caracteru de curtoasia, nu pote da ansa la combinatiuni temerari ca celle nescocite de unele dñarie nemtiesci, inse cu tote aceste calletori'a acest'a chiaru si numai ca simplu faptu, este de mare insemnitate, cã ci ea nimioesce tote illusiunile acelloru-a, cari credeau in possibilitatea unei ciocniri între Russi'a si Ostrunguri'a si astfelu cu doru acceptau sè vedea imbucatatãrea cestei din urma, pre alle carei-a ruine fantasi'a infocata a unoru pigmei malcontenti creasse dejã una noua constellatiune la Dunarea de susu si de josu.

Pre langa tote assecurãrile ce ni le dã acestu organu allu dlui Andrassy, dupa fenomenule de pana acum noi stãmu totu-si a crede, cã cestiunea orientale se apropria de resolvere, si cumca Ostrunguri'a va avè unu rol insemnatu in dram'a ce se va inscenã in acestu coltiu allu betranei Europe, nu incãpe nice una indoieia, inse este mare intrebarea, cã in acestu tempu nu va cadè si nu se va sfãrãmi ea ore sub sarcin'a peccatorloru, sub grentatea injurieloru si a nedreptãtiloru ce ea le-a commissu faciã de celle mai credintiose popore alle salle? Ca cetãtãni credintiosi si consci de detorintiele nostre faciã de statu, precum si de alle statului faciã de noi, nu prea avemu motivu a-i dorì binele, pentru cã tare vitregu si neconsociatiosu s'a portatu faciã de noi. Sacrificiile nostre de sange si avere, credintia si aderintia nostra cãtra patria si tronu meritau una demna respãlã, era nice-decãtu imbrancire si insulta, despoiare si umilire in demnitatea nostra ca omeni si nãtiune, Vindict'a va veni chiaru si fãra vointi'a si dorintia nostra, si furi'a ei va fi inspaimentatoria, cã-ci inspaimen-

torie sunt si injuriile commisse faciã de etern'a dreptate pre care ea are sè o resbune. Dèe inse Ceriulu ca lucrurile sè se intorca spre biae mai inainte d'a se implè cup'a de veninu.

Totu numitululu dñaru ni mai spune, cã inteluirile capeteloru incoronate nu s'au finitu inca; peregrinagiului la Moscovi'a si Petrupole are sè-i urmedie altu peregrinagiulu la Rom'a, inse nu cu scopu d'a cere deslegare de peccate de la pap'a ci d'a stringe mai tare legaturele de amicitia, ce din vechime essistu între cas'a domnitria din Ostrunguri'a si cea din Itali'a. Acesta eventuale calletoria nu va sè aiba mai mare insemnitate ca cea de la Petrupole, ea va completã numai pre acesta din urma si va face sè se convinga tota lumea, cã domni din verfulu piramideloru dualistice au acceptatu nou'a stare de lucruri in Europ'a cu tote consecintiele si in tote privintiele. Va se dñca ei accepta si approba nu numai perderile Austriei din 1866, ci si alle Franciei din 1870. Cam asid lucrãcei ce nu potu lucrã altmintrelea. Bach cu sistemulu seu a introdussu si acesta nedemna si servila procedura in Austri'a dupa ce te-a batutu pana te-a lassatu aproape mortu, sè te reculegi cum poti si sè te duci sè saruti man'a si sè multi-mesci cellui ce te-a batutu.

De asta-data inse bine-informatulu organu n'a prea nimeritu cuniulu in capu, pentru cã in acellu-a-si numeru, in care vorbesce de calletori'a monarcului la Rom'a ca de una facta implinita, se vede necessitatu a da locu unei sciri electrice de la Vienn'a, carea dñca, cã in cercurile bine-informate de acolo nu se scie nimicu de imminent'a calletoria a imperatorului la Rom'a, si cã insu-si regele Victoru Emanuilu ar fi recunoscutu, cumca una asemene calletoria este impreunata cu mari difficultãti. — Lumea vrè se creda, cã acelle difficul-

tãti sunt de natura religioasa si nu politica. Inca bine.

Dupa cum se scie, ministeriulu ungurescu abid acceptã reitorceria monarcului de la Petrupole, pentru ca sè-si pota da demissiunea. Imperatulu a sositu si, precum afflamu, s'ar fi si factu passi in acesta privintia. Dupa „N. Fr. Press“ din Vienn'a, imperatorele s'ar fi esprimatu cu privire la acestu obiectu, cã va acceptã de sieflu allu noulu cabinetu pre ori si cine va avè increderea maioritãtii parlamentului, numai pre Lónyai nu. Vomu vedè.

Budapesta, 24 febr. 1874.

Frate Alessandro! Te rogu dã-mi libertate a potè face unele reflessiuni la celle ce s'au scrissu in primulu articlu din Nr. 11. allu „Federatiune“ ca publiculu tãu cetitoriu sè nu fie in dubietate despre celle ce s'au scrissu acolo si vorbindu cu cuvintele talle se ne potemu spelã rufele celle negre acasa in familia.

Eu recunosc puru si simplu, cã responsulu deputatoru romanu deãkisti la „Proiectulu de resolutiune“ allu deputatoru nationali oppositionali eu l'am datu jurnalului ung. „Reform'a“ spre publicare, si acest'a numai din uniculu motivu, cã-ci am vediatu, cã jurnalele magiare nu sciu din ce izvore, au comunicatu sciri false despre conferintia deputatoru romanu si serbi, si cã-ci D. Babosiu in „Albin'a“ sa, in locu de a publicã declaratiunea nãstra — ce i stete la dispositiune, — in tota estensiunea, veni a seduce pre publiculu sèu cu insinuatuni si deductiuni false indreptate contra deputatoru romanu deãkisti. Eu faciã de aceste am trebuitu se dau la publicitate a d'everulu asiã cum este. Altuia sè-i fie ertatu a imprasciã prin lume mintiuni, si mie se nu-mi fie ertatu a spune adevverulu?

Fostu-am eu impoternicitu spre acest'a ori ba? nu se tiene de meritulu causei si

FOISIOR'A.

Introducere

la scrierile lui Constantinu Negruzzi

de V. Alessandri.

I.

Pentru a judecã si a pretiui meritulu lui autoru trebe a cunnosce bine timpulu care ellu a scrissu, gradulu de cultura a mbei in care ellu a fostu indemnatu a scrie difficultãtile de totu soiulu prin cari gelu seu si-a factu drumu pentru ca sè ba la lumina. Sè vedemu dar in ce epoca Negruzzi a creatu pre Aprodulu Purice pre Alessandru Lapusneanu, acestu capu opera de stilu energicu si de pictura dramatica, in ce epoca ellu a tradussu cu atãta maestria baladele lui V. Hugo si a compusu a collectiune de Pecat alle tineteretieloru sunt de natura a pune pre C. Negruzzi pleiad'a de frunte a literatoriloru romanu.

A sosl pre lume intr'o tierra libera si vilisata, este o mare favore a sortei, a gasi a cea tierra o limba culta si avuta pentru si esprime ideile si simtirile, este unu vantagiu immensu pentru acei chiamati a lãge lauri pre campulu inforitu allu literariu. Unu geniu musicalu are facilitatea a produce efecte admirabile de armonia tãnci, candu ellu possede instrumente perfectionate; unu cultivatoru harnicu si piosu are possibilitatea a produce manose scoalte pe locuri deschisse ce au fostu nu

de multu accoperite cu paduri spinose; inse dacã meritele acellui geniu musicalu si alle acellui cultivatoriu sunt demne de lauda, nu se cuvine unu respectu plinu de recunnoscintia curagiosului pionieru care a abatutu padurile selbatice si a pregatitu pamentulu pentru holdele viitorului?

Demnulu de multa regretare C. Negruzzi, a fostu unulu din acei pionieri literari din Romanii, care a inzestratu patri'a lui cu produceri atãtu mai pretiose, cu cãtu elle au fostu rodulu unui tempu contrariu desvoltãrei spiritului.

Ecca unu tablou fidelu allu timpului in care C. Negruzzi a vietuitu, a luptatu, a produsu. Ellu va parè fabulosu in ochii omeniloru tineri din generatiunea actuala, inse multi sunt inca inãviãtia cari lu voru recunoscce si lu voru declarã essactu. — Acestu tablou arreta societatea semi-orientala in care C. Negruzzi s'a gasitu rateocitu chiaru la primii passi ai junetiei salle, ellu cere avea o anima forbinte si unu spiritulu lummatu de radiele sorelui occidentalu.

II.

In capulu guvernului unu Domnu essitu din monstruos'a impreunare a suzeranitàtii Turcesci cu protectorulu Russescu, unu soi de pasia portandu chivera moscalesca, potericu despoticu, dispunendu de profund'a suppunere a locuitoriloru tierrei, incongiuratu de o temere respectuosa, si insu-si tremurandu dinaintea unui firmanu din Constantinopole, tremurandu mai multu dinaintea unei simple note din Petersburg, tremurandu inca si mai

multu d'inaintea imperatescului consulu allu Maiestatii Salle Nicolae Pavlovici. Acellu Domnu, de si infasiat: pro forma in pelnicile Regulamentului Organicu, de si faciã cu o potere legiuitoria numita: *Obstesca obicimuita Adunare*, semana cu unu arbore mecanicu de la care aternau tote ramurile administrative, financiare, judecãtoresci si chiaru besericesci, ramuri destinate a hrani tronchiulu prin suculu ce absorbiau din vinele tierrei. Ellu faceã Mitropolitu si Episcopu dupa *cuvintia sa*; Ellu numia functionarii Statului pre termenulu de *trei anni* in care acesti-a aveau tacitu invoirea de a se imbogãti prin ori-ce mediloce; Ellu da ultimulu veto in materie de processuri; Ellu era censorulu arbitrariu a ori-ce produceri intelectuale, a ori-ce aspirãri liberale; Ellu prin urmare suspendã pentru cellu mai micu pre-testu foile ce se încercau a respandì gustulu literaturei, (press'a politica fiindu marginita numai in dare de sama a baluriloru de la certe si a ceremonioru din diu'a de Santu Nicolae). Ellu in fine stavilã sborulu gandirei dupa placulu seu, si adese infundã chiaru pre ganditori la o monastire, fãra nici o forma de processu alt'a, decâtu prin o simpla porunca verbala data lui Aga de orasiu.

La picorele tronului se insirã treptatu o boerime impartita in differite classe.

Class'a I, poreclita grecesce *Protipenda*, fiinducã erã compusa de cinci ranguri innalte: Logofeti mari, Vornici, Hatmani, Postelnici si Agi, cari singuri aveau dreptulu de a portã barbe. Ea formã o bogata oligarchie

de cãtu-va familie Greco-Romane ce-si atribuissu de la sine calificãrea de aristocratia, calificãre nebasata nici pre fapte gloriose, nici pre moscenirea titluriloru ca la celle-lalte corpuri aristocrate din Europ'a occidentala. Totu-si in acea classa si numvi in sifulu ei Domnulu alegea Consiliarii sei si functionari mari ai Statului. Ast-felu Ministrii, Presiedintii Divanului Domnescu, Generalii militiei, etc., nu poteau fi alti boeri de cãtu numai acei din Protipenda, si chiaru tinerele odrasle [din tulplin'a *evghenista* pasisau triumflu preste tote treptele erarchiei pentru ca de-adreptulu sè intre in posturile de Ispravnici si de Vornici, de Aprodi.

Class'a II., formata de ranguri secundare, precum: Spatari, Bani, Comiti, Paharnici, etc., erã multu mai numerosa, inse totu odata si marginita in aspirãrile ambitiei salle. Din corpulu ei in adevveru essiau *diaci de Visteria* *) cei mai icusitu, cei mai cu *bunu condeiu*, inse rare-ori chiaru dupa multi anni de serviciu, unu favoritu allu sortei parveniã a se furisiã in mandr'a Protipenda, si acolo sermanulu erã suppliciuulu lui Tantalu. De si acum erã boeru cu barba de si toleratu in *cepaiaoa privileghiata* **) ellu facea zimble privindu cu gele la jiltiurile Ministeriale, cã-ci nu-i erã permissu sè aspire de cãtu la modestulu scaunu de *sieflu de mesa, sau cellu multu la scaunulu de Directore de Ministeriu!*

*) Functionari Ministerului de Financie.

**) Cuventu turcescu ce insemneza: patria.

in această privință n'am să dau socotela, nimeri decât numai deputatilor romani deakisti, cari au participat la conferință. Intrebe-me ei, de ce am cutediatu a publică a de verulu si eu negressitu li voi răspunde. Cătu ce se sfiese a spune adevărulu in susu si in josu: acellu-a ori se nu iee parte la esemene conferință, ori se nu se gereze facia de alegatorii sei că se interesăza de caus'a nationalitatiloru. De acesti-a inse — precum sciu — nu se afflanici unulu intre noi.

Cătu pentru observatiunea ca se ne spelamu rufele nostre celle negre „in familia, si nu in tergulu strainiloru.“ Responsulu meu este, că noi deakistii nu ne rusinamu de „responsulu“ nostru, ce l'am datu deputatiloru natonali oppositionali, că-ci n'avemu rufe nespelate. Dacă altii voru fi avutu rufe negre, ce aveau să remana in familia? nu sciu; vreau să constatezu numai, că procederea deputatiloru nationali oppositionali cu „resolutiunea“ loru ai criticatu-o chiara iasu-ti totu in Nr. 11. alu „Fed.“ si eu mai multu de aceea me miru acum dupa critic'a acest'a: cum de tu inco ai subscrisu proiectulu de resolutiune? Altcum impregiurarea, că in „Alb.“ nu se pote publică a de verulu, (probatum est) ceea ce in casulu presinte usioru se potea, si că „Federatiunea“ pe timpulu, candu se publicara atâte sciri false despre conferință nostra comuna (12—17. febr.) nici unu cuventu n'a vorbitu despre celle intemperate, in urma că si tu ai subscrisu resolutiunea, m'a facutu a presupune, că nici in jurnalulu teu nu va fi binevenita publicarea responsulu nostru.

Mai departe dicit: că responsulu nostru mai multu „din affectatu servilismu cătra guvernul si magiari“ s'ar fi publicatu per extensum. Ei bine: tu frate poti presupune despre noi ce vrei, ti-reflectazu inse numai atât'a: că dacă tu credi acest'a, multu me miru, cum poti dîce despre noi totu in aceea resuflare că „nu eră cu potintia a nu se prevedé, că motivarea de refusu a domniloru deakisti romani nu potea să placa unguiloru“? Un'a ori alt'a: dar ambele assertiuni un'a langa alt'a nu potu avé locu. Dacă noi am fi servili, precum binevoesci a ne numi, si se potă (precum s'a si potutu) prevedé, că responsulu nostru nu va placé unguiloru: atunoi-a noi firece, nu cutediamu a da la publicitate responsulu nostru, ci-lu ascundeamu să nu-lu veda nimenea. Eu inse l'am publicatu fără nici o frica ori hanucla. Place cui-va adevărulu*)

*) Totu „adeverulu“ si era „adeverulu“

Classa III., *miluata cu cinuri* (ranguri) de Slugeri, Siatrari, Medelniceri, Ftori-Vist, Ftori-Post, etc., eră masina de *Cinovnici* functionari subalterni, cari impleau cancelariile si mangiau coltiuri grose de harthia veneta cu *doctadurie, otosiani, anaforale*, etc., scriasa ou *slove* incalcecate unele de-asupra altoru-a, că-ci pre atunpi literele latine erau totu asiă de cunoscutu ca neamulu latinu alu Romaniloru ca si hieroglifile Egiptiane sau ca semnele alfabetulu Chinezu. Classa III., visă de splendorea clasei II. nepotendu inchipuirea ei să se radice pana la inaltimea olimpica a clasei I. si isbutia din candu in candu a se acatiă de polele anterieloru boeresci.

Dupa boerime, veniau breslele negustoriloru si alle meseriasiloru lipsite de ori-ce dreptu municipalu, inse forte exploatate de functionarii Agei si Eforiei. Singur'a prerogativa ce li mai remasase consistea intru a presentă Domnului la annulu nou o pane mare si sare. Aceste bresle au disparutu sub velulu navalitoru alu Jidiviloru alun-gati din Russi'a si din Austri'a.

In fine se perdeu in umbra, in parasire, in ignorantia, poporul... poporul sierbitu boerescului, poporul pre capulu carui toti erau stapani, toti: vatavi, arendasi, proprietari, servitori, cenusieri, tircovnici, revisori, samesi, ispravnici, judectori, Directori, Ministri, Domnu, Sultanu si Imperatu!... Poporul suppusu la biruri, suppusu la dare de flaci la oste, suppusu la bataia cu biciulu, suppusu la suppliciuulu famulu prin temnitie, espusu la tote capriciele crude alle

ori ba? pucinu mi-pesa, eu l'am spusu si acum'a, precum l'am spusu si altadata si-lu voi spune totdeaun'a ori unde.

In urma dicit: că „toti guvernamentalii sunt alesi de deputati prin „corruptiune omnilaterale,“ că „toti primescu ajutoare de bani si sunt argati platiti si traescu intru imbuibare din banii storsi din sudorea poporului.“ Aceste si asemene accuze sunt astatu de grele din gur'a unui barbatu desceptu si cu consciintia cătu mai multu oredu, că tote aceste le-si dîssu din lapsus calami, decâtu din convingere seriosa.

Altcum domnii oppositionali se aiba bunetate a caută innainte de tote să mature innainte usiei loru, candu ieau asupr'a loru rolulu de censori. Că va fi fostu ici-colea cătu unu casu extraordinariu: cencedu; dar acest'a nu se pote afirmă seriosu despre toti deputatii deakisti, cu atātu mai puoicu despre deputatii romani deakisti. Hanc veniam damus petimusque vicissim. *)

Allu teu sinceru.

Mich. Besanu m. p.
deputatu dietalu.

Camer'a deputatiloru Ungariei.

Siedint'a de la 23 Februaru 1874. — Siedint'a se deschide ca de regula la 10 ore, processulu verbalu din sied. precedenta se verifica, si petitiunile annunciate de presiedinte s'eu presentate prin deputati se trecu la commissiunea de petitiune.

Ministrulu de interne cont. Iuliu Szapary: Onorab. Camera! In siedint'a de alalta-ieri d. deputatu Ios. Gull mi-adressă una interpellatiune, allu carei cuprinsu oredu că este in viza memoria, ceea ce me dispensedia de o recapitalatiune mai detaiata. Mi-iau deci libertatea a raspunde la intrebarile ce mi s'au adressatu.

Mai innainte de tote d. deputatu m'a intrebatu, că adevărulu este cumca am emissu una ordinatiune cătra universitatea sassessa, prin carea am annullatu unu conclusu allu acellei corporatiuni, si că autenticu este testulu acellei ordinatiuni publicate in mai multe diarie? — La acesta intrebare observu, că de-ore-ce d. interpellante nu mi-a indegatu diarielu in cari a cetitu ordinatiunea mea, nice nu potu să-i spunu si se-lu as-

dare rogu-te ce este „adeverulu“? Acesta intrebare este de totu vechia, o pusesse si Pilatu lui Isusu, fără inse a fi primitu vre unu responsu. De la tine inse am dreptulu a cere ca se sciu ce este adevărulu. A. R.

*) Observatiunile nostre la acesta epistola le vomu face in nr. prossimu.

a sortei, la tote miseriele morale si fisice, plecatu la toti, fia indigeni sau straini, sarracitu, injositu, coprinsu de gróza din copilaria pana la morte, si neaperatu de legonici macaru in contr'a crimelor!

Era dupa acelu poporu Ramanu in fondulu tabloului ratecea unu neamu de origine straina cadiutu in robia, golu, nomadu, batjocuritu, despretiutu: *Tigani numerati pre suflete*, proprietate monstruosa a statului, a boeriloru si chiaru a santei Beserice, ingenuchiati sub biciulu plumbuitu allu Nazirului, venduti la mezzatu ca pre vite, despartiti cu violentia de parinti si de coplii loru, schingiuiti cruntu de unii proprietari ce se intitulau crestini cu fric'a lui Dumnedieu, pusi in obede, in sgarde de ferru cu corne portandu zurgalaie!... Tigani asupra caroru-a potericii dillei essercitau dreptulu arbitraru de vietia si morte; Tigani cari representau spectacolulu infioratoriu allu solaviei negre, precum tieranii Romani representau sierbirea alba!

Si intre clasele privilegiate si intre acelle desmoscenite unu cleru ignorantu, superstitiosu, ingrasiatu cu man'a averiloru monastiresci, aplecatu mai multu la placerele lumesci de cătu la smereni'a apostolesca; unu cleru care in locu de-a caută să apropia turmele intre elle prin cuvinte de fratie, in locu de a essercitá unu sacerdotiu sacru si mangaiatoriu, conformu moralei lui Cristosu, prefacusse santulu potiru in cupa de placere si talgerulu de năfora in discudu de parale.

Asiá dar, in verfulu scarei sociale unu

securu că testulu carel'a cetitu este séu nu autenticu.

Inse cumca eu am tramissu una ordinatiune cătra universitatea natiunii sassesci, si inca cu privire la nisce concluse alle ei, acest'a este faptu. Dacă cum-va d. interpellante voiesce să se convinga despre testulu adevărulu allu acellei ordinatiuni, potu să-i servescu cu una copia autentica ce am adus-su-o cu mine spre acestu scopu.

Prin a dou'a intrebare d. interpellante voiesce să affle de la mine, că pre ce lege mi-basedi eu procederea mea, si ce m'a indemnatu pre mine a annullá conclusele universitatii sassesci si totu-odata a-i detrage pre venitoriu dreptulu de petitiunare.

Cu privire la acesta intrebare voi să răspundu mai innainte de tote, că aici nu e vorb'a de contestarea si detragerea dreptulu de petitiunare, ci numai de annullarea unu conclusu luat de una corporatiune neocompetenta. Si cumca universitatea sassessa n'are dreptu a desbate cestiuni de dreptu publicu, voi să documentedi.

In representatiunea sa cătra camera, universitatea sassessa se provoca la drepturile si privilegiete alle, ce in cursu de sute de anni le-a folesitu fără nice una restrictiune. Eu inse n'am mersu asié departe spre a afflá base ordinatiunii melle, ci numai pana la articlii de legi VII din 1848 si 43 din 1868.

Art. de lege din urma contine determinatiunile detaiate in privința uniu Transilvaniei cu Ungari'a. Si anume §. 1. allu acestei legi dîce, că „impartirea teritoriale dupa natiuni politice, carea a existatu pana acum in Transilvani'a, precum si numirile si in legatru cu aceste prerogative si privilegiete, intru cătu aceste au fostu acordate unei natiuni cu eschiderea cellei-lalte, se annulledia si nimicescu.“ §. 11 allu acellei-si legi sustiene universitatea sassessa si mai departe, inse numai cu cerculu de activitate ce-lu prescrie art. de lege transilv. 13 din 1791, unde se dîce apriatu, că drepturile universitatii sassesci se estindu numai asupr'a alegerii officialiloru si asupra affaceriloru de administratiune si justitia, nu inse si asupr'a cestiuniloru publice politice.

Si nice nu oredu, onorab. Camera, că se va poté admite, ca compatriotii nostri sassi din Transilvani'a se-si essercia drepturile municipale prin doue auctoritati, si anume in celle 11 scaune municipale si apoi ca delegatiune a acestoru scaune in asié numit'a universitate sassessa.

Deci nice pre basea usului d'innainte de 1848, precum si de la 61 pana la 66, dar nice pre basea vre-unei legi nu se pote justificá

Domnu cu topuzulu in mana si cu legea sub picioru; pre treptele acellei scare o boerime ghiftuita de privilegiuri, bucuranduse de tote drepturile, pana si de ilegalitati, si scutita de ori-ce indetorire cătra tierra; alaturea cu acea boerime unu cleru *) ai carui siefi, veniti de la Fanaru si din bizuinile muntelui Atos, se desfatau intr'o vietia de lussu trandava si saandalosa; éra josu in pulbere, o glota cu cerbicea plecata sub tote sarcinile! Susu poterea egoista, josu sierbirea si miseria fără protectie, si totulu miscandu-se intr'o atmosfera negurosa de ignorantia, de superstitiuni, de pretensiuni, de lacomia si de frica.

III.

Dupa acesta rapide ochire asupr'a intregulu tablou, să esaminamu acum, unele parti in detaliu si să studiāmu tierra in privirea morala, sociala si intellectuala.

Moralitatea pre la 1828—1840 consiste mai multu in observarea unoru practice religiose, in indeplinirea unoru detorie de crestini, precum se intiellegeau atunci acelle detorie, adeca: In mergerea regulata la biserică dominicale si dillele de serbatori, in dare de liturgie, in facere de paraclisuri prin case, in ofrande de pasca si oue rosie in sambat'a Pascelor, in tramiterea de bucate si beutura osinditoru din inchisori la ajunulu serbatorei numita Mosi, si mai cu sama in impartesenie annuale. Inse adevé-

*) Vomu detasiá din acestu tristu tablou imaginea angeresca a Mitropolitulu Veniaminu, care a fostu espressi'a cea mai pioasa si cea mai fidela a moralei crestinesci.

si dovedi dreptulu universitatii sassesci se ocupă de cestiuni publice politice.

Dupa aceste voi să trecu la in representatiunea universitatii sassesci, in tata contr'a uniu proiectu de lege prese de mine camerei deputatiloru. Repetu că aici nice-decātu nu eră vorb'a de cerea uniu dreptu de petitiunare, să modulu cum se se essercia acestu dreptu vorb'a eră numai si numai de luarea concluse cari nu cadu in competinti'a poratiunii respective.

Asiá in representatiunea menti intre altele se accentua că universitatiunii sassesci doresce si pretinde (Miscare.) 1. ca fundulu regiu să forme die una tate teritoriale si una auctoritate principalu; 2. ca, la casu candu cu occasiune noi imparti a teritoriulu Transilvaniei s'ar proiectă ore-care stramutare si prorituri sassescu, acest'a se pote întenu numai cu consentimentulu si colluc universitatii sassesci (Miscare.)

Candu acest'a s'ar intemplá fără cursulu universitatii natiunii sassesci, a ea protestada de pre acum contr'a asemenea dispuetiuni a legislativei (Mistari de indignatiune, miscare.) In representatiune se dîce mai departe, că legisla n'are dreptu a dispune a supr'a teritoriulu sassescu. La acest'a sunt indreptat numai coron'a si universitatea sassessa, diguatiune) că-ci de câte-ori ar outediti legislative a se amestecă in affacerile universitatii natiunii sassesci, de atâte ori t'a, dupa incetarea fortiei, va fi resti in vechiele ei drepturi. (Miscare.)

Eu mi-asiu fi tientiutu de detorie onab. camera, a respinge unu asemenea testu chiaru si candu ellu mi s'ar fi adosat din partea unei auctoritati competente cu atātu mai vertosu m'am afflatu dara demnatu a face, acest'a, candu vedu că asemenea abusu se committe din partea corporatiuni, care n'are dreptulu d'a descestiuni de acesta natura.

Sunt unele cestiuni, onorab. camera, caroru deslegare nu mai suffere amara. Dacă vremu să traimu in buna inchieta cu membrii unei familie, nu trebuie să sufferimu tote capriciele loru, ci să li nemu verde in facia, ce este cuvintiosu se pote si ce nu se pote, (Applause.)

Cu privire la a trei-a intrebare ministrulu raspunde, că dupa celle dîsse, pote si nu-i este ertatu a-si retrage ordinatiunea.

Gull observa că nu pote să fia decâtu multumitu cu responsulu seu atātu mai vertosu, că sassii totu-de-unu

ratele principiuri alle moralei lui Christu erau destulu de neingrigitu.

Mituirea, departe de a fi consideratu ca unu delictu, s'au ca unu peccatu, se dîcea atunci, intrasse adancu in obicei gratie corumperei de moravuri latite in terra prin fatal'a domnire a Fanarietiloru. formă rodurile celle mai manose din rurile administratiei si justitiei, ast-felul unu slubasiu allu statului care in trei de serviciu nu-si facea o avere, cadea dispretiulu guvernulu. Insu-si clerulu se dulciá de peccatu mituirei prin fabrica platita de preuti si protopopi, si mai prin inlesnirea despartenieloru pronun de *Dicasterie*.

Schinguirea tieraniloru si a tiganiloru facea parte din obiceiurile dilnice, si era prerogativa a proprietariloru atātu de alta luta, iucātu daca s'ar trezi din mormote nenorocitele victime cari au perit schingituri aplicate facisiu, ne-amu insemantă de acellu noru de umbre sinistre au remasu neresbunate!

Si inse... omeni cari comiteau ad delictu si crime nu erau rei la suffletu erau crudi in natura loru, ci din natura loru erau blandi, generosi, iubitori de sardar aveau dreptulu de crudime si lu-essera fără a avea consciint'a de fapt'a loru minala, fără grige de raspundere, fără de pedepsa. Astfelu eră timpulu, astfelu eră starea morala a societatii. Anime la fapte crude!... si cum potea fi altcand pe stradele orasielor se petrecea se-ori unu spectaculu ce-eră de natura

la bunii patrioti si fideli amici ai unguera, si apoi afara de acestia inca scie se vede ca universitatea sasasesca are dreptu contestabilu d'a se ocupa de castiuni pu-lice politice.

Tote aceste sunt in se mazeri in parete; si iea actu despre responsulu ministrului. Din sied. de asta-di nu mai avemu al- de reportatu, decatu ca commiss. ju-aria a presentatu reportalu despre pro-ulu de lege relativu la noua ordine a vocatiloru.

In siedintia de la 26. Fauru nu s'a tractatu nimicu momentosu. De insem- nu avemu numai urmatori'a interpellatiune deputatului Horn cãtra ministrulu de ancie:

1. Are ministrulu cunoscutia, ca sum- de 1.224.000 fl. ce in sensulu art. de lege din 1870. in totu annulu se votedia si, cum arreta socotelele finali, se si spese- dar cu tote aceste nu se intrebuintedia nrega pentru rescumperarea losuriloru cu amiu? — 2. Ingrigitu-s'a d. ministru, ca omele rezervate se se administredie asiè cum peserie legea?

Ministrulu raspunde, ca summele re- vate se capitalisedia si se intrebuintedia annii urmatori, candu quot'a de rescum- tare cresce.

Horn nu este multiumitu cu responsulu majoritatea camerei, adeca 110 contr'a voturi, iau actu despre acestu responsu de insemnatu, ca cu ocaziunea ace- votari sasii, siepte la numeru, au votatu contr'a, era duoi s'au abstienutu de la su.)

Dupa acest'a se presentara unele repor- ri, apoi se desbatara mai multe conven- ni inchiate cu staturi straine. — Proxim'a sed. in 28 Fauru.

B.-Pest'a, 26. Fauru 1874.

Experientia de tote dilile ne invetia stulu de bine catu de greu si cu cate sa- de tota speci'a potemu castigã asta-di ce-va in interessulu nostru nationale fia terrenulu politicu, fia pre cellu beserica seu sociale etc. asta-di, repetim u, in oca reatiunei si a arbitriului insolentu, epoca „dreptului pumnului“ resuscitata constitutionalii (?) unguiri d'in somnulu pr'in evulu mediu, in seclulu poreclitu „libertatii false“ (in Ungaria.)

De aci dara resulta pentru noi impe- ta necesitate de a invetia a conservã cu ta scumpetate intacte pucinele drepturi

impetri: Unu nenorocitu, golu pana la si ale, gatu cu o franghia lunga si manatu din ma de Gavrilu calaulu, precedatu de unu arabanicu, incongiuratu de slugitori cu sa- le soase, tremurandu, siovaindu, opritu tote respaltenele stradeleru, lungitu la mentu, batutu de Gavrilu cu unu harap- tu, apoi era scolatu pre picioare cu sil'a pornitu pre strade pentru ca se fia era stutu mai departe!

Laissez passer la justice du Roi!

Lassati se treaca dreptatea Domneica! Deschiderea cu plata a frontiereleru tier- a la navalirea jidoviloru alungati din Rus- si din Austria devenisese unu isvoru bogatã nu numai pentru functionari balterni de pre la hotaru, dar si pentru personaje de pe treptele celle mai inalte le societatei. Tolerantia accordata loru de apsculã miseria poporului prin desvolta- fata a patimei betiei, era unu allu ille isvoru de inavutire pentru autorita- tenutale, si periodic'a exploatare facuta supra lipitoriloru straine prin amenintari isgonire, unu allu treilea isvoru care producea summe colosale oferite pre tablele auru. . . .

Despropriatariea rezeiloru ajunsesse o ania incurgiata si ajutata chiaru de bra- ale poterice alle administratiei si justitiei (!). Altima de processuri se iscau din seninu contr'a acelloru nenorociti moaneni, se faceau in implinire prin mesure arbitrare, liciaiu mii de familie pentru ca se ingra- unu vecinu caftanitu, si produceau une- scene forte dramatice.

castiga e nu mai dupa lunge si fatigos; lupte, fia de bravii nostri antecessori, fia de noi inai-ne avendu neintreruptu de conda- catoriu massim'a cunoscuta: „Este mai greu a conservã celle castigat decatu a castigã, seu recastiga.“

Romani gr. cat. assiediati in Vienn'a au castigat in urma cu mare si multa greu- tate dreptulu d'a avè si ei parte egale la beserie'a gr. cat. de la St.-Barbar'a, carea pana mai in annii trecuti si-o insusiau sie-si singuri ruteni cu eschiderea totale a roma- niloru, pre cari i tieneau pana si ei de „li- piture“ de „tolerati“ la acea beserica.

Ne sunt inca in viua memoria luptele si neplacerele îndurate mai multi anni de unu bunu patriotu romanu, d'in partea pa- rochului ruteanu-totu, un'a data rectore la seminarulu gr. cat. de assemene nume, — scimu pré bine argumentele fragili si possi- bili d'a essè numai d'in capulu batucitu allu unui ruteanu fanaticu, prin cari se nesuia d'impreuna cu metropolitulu de Leopole, a-si justifica procederea cea neleale facia de co- religionarii loru romani, cari arguminte inse fura desbatute si refrante cu multa erudi- tiune atãtu de acellu patriotu bravu catu si de unu colonu romanu d'in Vienn'a in „Sio- nulu romanescu“ (Nr'o 5 a. 1866) ce apareã pre atunci totu in Vienn'a sub dester'a mana acellui-a-si patriotu rom. — Nu ni e scopulu a repeti aci decursulu acelloru lupte degenerate pana in scandalu publicu d'in partea parochului ruteanu, ci ne vomu mar- gini a spuna numai ceea ce de altcum o sciu toti romanii, cari petrecura in Vienn'a si cari mai sunt si adi pre acolo, ca adeca: romanii gr. cat. au dreptulu d'a avè la beserie'a de la St.-Barbar'a unu preotu romanu; — era drep- tulu de a supleni acellu postu, precum ni-se pare, se tiene de Pr. SS. metropolitulu roma- nu de Alb'a-Iuli'a. Am auditu, ce e dreptu, din mai multe locuri, ca Pr. SS. metropo- litulu rom. facusse pasii necessari pentru suplenirea acellu locu devenitu vacantu prin reintorcerea in patria a dlui Dr Silasi; ma, ce e mai multa am intiellesu chiaru si de- spre person'a desemnata spre suplenirea acel- lui locu; dar cu tote acestea ceea ce scimu de securu e: ca romanii vienesi si asta-di suntu fora preutu romanu si ca person'a de- semnata petrece inca prin Blasiu. — Deci noi, in interessulu nostru nationale beserice- scu, — cari cunoscemu pré bine si astuti'a parochului ruteanu actuale de la acea be- serica ruteni-romana, — precum si nesuin- tiea lui d'a opprime possibilmente egal'a indereptatire a romaniloru gr. cat. de la acea beserica, ni luãmu libertatea d'a aduce a minte Pr. SSalle metropolitulu rom. a nu

Unu proprietariu mare si a totu poter- nicu avea alaturea cu mosi'a lui nisce re- zesi intetiti, cari tieneau la pamenturile loru, drèpta avere intemeiata pre hrisove Dom- nesci. — Ori-ce propunere din parte-i pen- tru schimbu s'au vendiare remasesse fara rezultatu. Ce se intempla? Intr'o di, isprav- niculu tienutului insocitu de o ceta de slu- gitori, aduse unu plugu si, urmandu porun- ciloru ce primisse de la Iasi, ordona a tra- ge brazda prin midloculu pamentului reze- siescu. Boii poroescu, ferrulu plugului in- cepe a lassã o brazda negra in urma-i, candu dintr'unu rediu apropiatu se ivesce o ro- manca inalta, ce portã unu copilasiu la sinu. Ea vine sumetia in fati'a ispravnicului, de- pune copilulu dinaintea boiloru si dice: „De vreme ce ati venitu hotiesce, ca se ni luati mosi'a stramosiesca, na! trage brazd'a preste copilulu meu, pentru ca se nu remana pre lume peritoriu de fome la usiele strainiloru!“

Toti statura incrementi!.. afara de Ispravnicu, care racni infuriatu la slugitori se dee copilulu in latari:

— Nu ve attingeti de ellu, cã-i amaru de capulu vostru! — striga Romanca, si in adeveru deodata se vedu essindu din rediu vr'o doue sute de tierrani inarmati cu to- pore si cose. Ei veniau rapede si amme- nintiatori cãtra parintele Ispravnicu, dar acestu-a negasindu de cuviintia a-i acceptã, si-lua ceta si se facu nevedintu. „La orb'a! la orb'a!“ strigau Romanii din urma, ri- diendu de spaim'a lui, si astfel ei remase ra stapani pre mosi'a loru..... pana la an- nulu viitoriu.

lassã ca se se amene „ad calendas graecas“ suplenirea acellu postu ca nu cum-va intr'o buna deminetia se ne tredimu fara dreptulu castigatu cu atãta truda si necadiu, la ce cu atãtu mai tare ne potemu asteptã de ora ce tocm'a audimu de la romanii petrecutori adi in Vinn'a, cã parchulu (totodata rectore seminariale) ruteanu incepe a lucra pre sub mana ca acellu postu, de cooperatoriu, de- stinatu pentru unu romanu, se se suplinesca cu unu ruteanu. — Sè nu fimu scrupulosi si unde scrupulositatea n'are locu!

Totu cu asta ocaziune aflãmu de bine a aduce la cunoscutia celloru competinti, cã totu in Vienn'a la seminarulu gr. cat. adi provisoriu, unde se trametea pana in an- nulu trecut si vre-o 14 clerici, cari asta-di gratia guvernului ungurescu precum si lipsei de energia a prelatorulu rom. — sunt espusi batujocurei, arbitriului si insolentiei ungure- sei in Pest'a, dicemu, la acellu seminaru se afla un'a biblioteca forte insemnata. — Ore aceea se fia proprietatea numai a ruteni- loru?! si ore romanii, a caroru seminaria nu se potu laudã neci decatu cu abundantia de carti didactice — martura nè e impre- giurarea cã in seminariale din Blasiu si Gherla bietii clerici si adi si-manca pie- ptulu si-si petrecu tempulu care l'aru pote intrebuintã spre lecture seu alte ocupa- tiuni folositorie, — cu descrierea studia- loru, — repetim, cã ore romanii se nu aiba neci unu dreptu la acea biblioteca pro- curata pare-ni-se pre spase comune, fia de alle statului, fia de a le altu cui-va — spre folosi- rea alumniloru nu numai ruteni ci si romanii, cari d'in urma adi nu mai sunt?! — Ecce! scopulu modestelor nostre reflexiuni necesi- tati, de tacerea nocturna adunca, ce pare a se fi lassatu pre la locurile competente a decide in aste doue cause, a le dã publici- tati! Inchiãmu deci de asta data sperandu cã reclamarile nostre nu voru avè sortea versului cellui ce striga in desiertu.

Grachu jun.

Beiusiu, 24 febr. 1874.

Pr. st. Dle Red! Cu acesta ocaziune mi ieau libertatea a vi face cunoscutu, cã Pr. SSa D. Eppu rom. gr. cat. de Oradea-M. Ioane Olteanu, a facutu in 23. l. c. es- cursiune la Beiusiu ca se vedea ruinele ca- stellului seu, care in 18. l. c. devenisese preda furiei elementului consumptoriu. In diu'a urmat adeca in 24. l. c. Pr. SSa primu omagiile corpului professorale, carui-a in priyinti'a imbunetatiei salariului profeso- rale factu celle mai imbucuratorie promis-

De pre atunci s'a respanditu in tierra canteculu Rezeiloru ca unu semnu carac- teristicu allu tempului.

Frundia verde de scumpia,

Ardia-o foculu rezesia!

Eu chiteam cã-i boeria,

Si-i numai o saracia! etc. etc.

Legaturele de familie erau in genere strinse si basate pre semtãrile de dragoste intre soci, de respectu din partea copiiloru cãtra parinti. (Respectu manifestatu d'lnicu prin sarutatulu menoi si prin multe mici nu- antie in obiceiuri casnice, disparute asta-di din societate). Casatori'a, considerata ca un'a din tainele celle mai sacre a legei crestine- sci, se consolidã sub scutul credintiei, si prin urmare multe monajuri erau adeverate modele de buna intiellegere, de buna por- tare si de bunu traiu. Din nenorocire lesnirea fructuosa cu care sant'a Dicasteria din mi- tropolia deslegã ce era legatu de sant'a Beserica, a fostu principal'a cauza a multoru despartienie din acea epoca. Alte doue cause nu mai pucinu importante au contribuit a ajutã pre Dicasteria in traficulu seu: 1, Ca- satoriile silite, dupa placulu parinti, loru fara nici o considerare pentru dorinti'a copiiloru; 2, disproporitiunea de educatiune ce essistã intre generatiunea famesca si cea barbatesca.

In adeveru inceputulu civilizatiunei lu-de- torimiu secului frumosu (termenu forte po- tritu pentru damele societãtii de la 1828, cari au fostu inzestrate cu o frumusetia proverbiala). Elle mai antãiu au primitu o educatiune ingrigitã in pensiunile din Iasi si chiaru in institute din strainetate, invo-

siuni, totodata immanuã Directorulu gim- nasiale 150 fl. v. a. ca acesta summa, fara distingere de confessiune se se imparta in- re studentii miseri si bunii. Totu in aceea- si di au mai daruitu 100 fl. pentru saracii oppidului si la alti privati lipsiti. Celloru ce se desãnsara la stingerea focului — ape- randu estu-modu de focu gimnasiulu si edi- ficiele invecinate — inca li-au donatu sum- mulitie cam insemnate. In 25 l. c. demin- eti'a au plecatu din Beiusiu, lasandu pla- cute impressiuni. Acestea, Dle Red! vi le facu cunoscute ca se venia la publicitate ca asiã faptele celle bune se servesca de essem- plu si altoru-a, cari potu dispune cu mediu loce materiale. Nulla dies sine linea. —

T... Ch...

Distr. Cetatii-de-petra, 17 Fauru 1874.

St. Dle Red! De si multi d'intre colle- gii mei invetiatori, si pote cu una penna multu mai agera si mai detersa ca a mea, au datu publicitatii — in multu pretiuitulu diurnulu ce redactati — si au arretatu in- diferentismulu poporului facia de scole si mai vertosu causele acestui indiferentismu, care se manifesta atãtu in nespriginirea in- stituteloru de invetiamentu, catu si in ne- frecuentarea scolei din partea prunciloru obli- pati spre acest'a, — totu-si mi-iau liberta- tea a me ocupã pucinu si eu de acestu obiectu. Me voiu margini inse a vorbi nu- mai de scolele nostre confessionali, gr. cat. si gr. or., din Districtulu Cetatii-de-petra, si mai vertosu din cerculu Monosturului, unde am fostu de facia la mai multe essa- mene in mai multe locuri.

Dupa parerea mea caus'a nostra natio- nala pana atunci nu se va intorce spre bine, pana candu scolele poporale nu voru fi cer- cetate regulatu, daca nu de toti, cellu pu- cinu de cei mai mare parte a prunciloru obligati intru frecuentarea scolei. Si ce e cau- s'a cã asta-di in multe locuri nice a trei-a parte a prunciloru obligati seu nu frecuen- tedia scol'a regulata, seu nu o frecuentedia de lecu. Multe sunt causele cari contribuescu si producu acesta stare de lucruri. In prim'a linia amu avè de insemnatu lips'a materiale. Daca poporulu nostru ar fi mai avutu, adeca daca n'ar fi asiè de suptu si de storsu de adversarii sei seculari, atunci de buna seama si starea scoleloru poporali ar fi in tote pri- vintiele mai inforitoria, cã-ci atunci, parintii pre langa aceea cã n'ar retienã pre prunci de scola, dar s'ar ingrigi si de inzestrarea sco- lei cu celle necesarie, si de unu salariu po- trivitu pentru unu invetiatoriu aptu si ca- lificatu.

tiandu limbele francesca si germana, studi- andu musica, deprindendu manierele euro- peno, adoptandu costumele si ideele noue si semtindu- se in fine create pentru a fi regine, pentru a essercitã o influentia salu- taria in societate, pentru a passu triumfalu pre callea unei essistentie demne de cua- litãtile loru fisice si morale. — Din con- tra tinerii, meniti a deveni consortii loru, erau crescuti la scolele grecesci a lui Gov- dal'a, Cuculi, Kiriacu, scole in cari verg'a si chiaru falang'a serviau de mediulocu de emulatiune pentru invetiarea verbului *tipto tiptis*, simtiulu de demnitãte personala re- manca ast-felu ucisu sub falanga, dar ele- vulu deveniã Elinu deseversitu.

Afara de câte-va exceptiuni, acei tineri remaneau in pãturele nesciintiei precum re- maneau in anteriele orientale si nu erau in stare de a responde nici la aspirarile sufl- tesci alle gingasieloru sociore ce se vedeau arruncate in braciule loru prin o absoluta autoritate parintesca. Din acesta nepotrivre de idei si de simtiri nasceau o miã si un'a de scene displacute pre cari sant'a Dicasteria le exploatã in beneficiulu ei. Despartie- nile, ajunse astfel la unu gradu de neces- sitate sociala, se immultiau si au mersu totu immultindu-se mai cu sama dupa intorcerea in tierra a tineriloru crescuti in strainetate. Sub o aparentia de immoralitatea si-luã ni- velulu seu moralu, cã-ci intelligentiele des- voltate prin o educatiune egala, si anitele de o potريا semitorie se apropiãu, si pre ruinele casatoriiloru silite formau noue, li- bere si trainice legature. (Va urma.)

Alta causa că instrucțiunea în scoalele poporale pre la noi nu progresă este, că senatele scolare, infirmate după legile aduse de acei-a pre cari i numim stapani, dar mai alesu presiedintii acestor senate nu si implinescu misiunea cu destula scrupulositate si conștientitate. Bietii invetatori nu inceta a face la liste si conșnuțțiuni pentru cei ce nu frecuentă scola, înse nimene nu se ingrisesce d'a astringe pre parintii renitenti si negligenti intru trimiterea pruncilor la scola. Afara de acest'a apoi presiedintii acestor senate scolare abile în annu odata, si inca si atunci candu esamenulu e la usia, si-aducu aminte că ar fi bine a visită scola spre a vedé că mai esiste séu ba.

Apoi parintii inca nu-si pricepu detorițiile loră facia de copii, că-ci dacă le aru pricepe, atunci dieu invetatorii n'aru avé lipsa de a trimitte liste de lenevire la scaunulu scolaru nice la autoritățile politice, ei aru poté fi indestuliti cu mesurere ce le iau parintii facia de copii; înse pre la noi loculu nu sta asiá, că-ci chiar parintii sunt acei-a cari impedece pre prunci d'a frecuentă scola, pentru că — dieu ei, — noi inca n'amu invetiatu în prunci'a nostra si cu tote aceste n'amu peritu, asiá nice din pruncii nostri nu vremu sé facemu popi. Una ratiunare acesta, de unde se vede cătu de pucinu este pretiuita instrucțiunea în ochii poporulu, si de unde se pote apoi esplică si frecuentarea neregulata a scolei din partea pruncilor obligati precum si indiferentismulu inteligentiei carea în faci'a unoru espectoratiuni de acesta natura si-perde tota speranti'a d'a pote scoate ce-va la calle cu astu-felu de omeni.

Pre langa aceste apoi în multe locuri sunt de vina chiar si inși-si invetatorii, cari n'au calificatiunea receruta si nice nu sunt în stare a arretá vre-unu progressu cu copiii ca prin acest'a sé atraga, éra nu sé dee ansa la preteste si obiectiuni, că pentru ce sé ni mai trimittemu prunci la scola, că-ci si asiá nu invetia nimicu, numai perdu vremea în zadar. Si nu e lucru asié usioru a fi invetatoriu. Pre langa calificatiune invetatoriulu trebuie sé aiba si inclinatiune si passiuue intru a instrui odraslele tinere si a sci tratá cu elle, éra nu a luá asupra-si acesta sarcina numai din interesse materiali.

Inchisaiandu aceste sîre, aducu aminte collegioru mei, oă chiamarea nostra este: a cultivá anim'a si a influentiá prin doctrine salutare a supr'a dezvoltării mintii, a educá si formá fraged'a generatiune, speranti'a cea mai gingasia a natiunii romane, carea asta-di este espusa la atâte tentatiuni, este espusa impilării si maltratării din cauza că filii ei nu-si cunosc detorițiile facia de dîns'a. Înse pentru ajungerea acestui scopu se recere, ca noi totu-deun'a sé fimu consci de misiunea nostra, sé nu negligam nice cultivarea nostra ulterioara, sé tienemu passi cu tempulu, fiindu neobositi în activitate.

Unu Invetatoriu.

Siomcut'a-mare, 15. Fauru 1874.

În diurnalulu „Igazmondó“ redactatu în Budapest'a, um cetitu un'a correspondintia de dlu Illés Oliver din Siomcut'a-mare, în care d-sa, voindu a aduce la cunoscinti'a publica nisce lucruri de natura cu totul privata, aduca impregiurarea că pre ce calle asiú fi ajunsu eu debitoriuulu comerciantulu israelitu Simeonu Stern, — nu se rusinedia a-si luá refugiuulu la mintiunile celle mai monstruse.

Fiindu că acesta correspondintia nu este decâtu una falsificatiune a adverului, si fiindu că substratul ei n'are nice unu interessu pentru publiculu cetitoriu, — me voiu feri a intrá în detaiuri si asiá mi permittu numai a adressá domnulu fabricatoriu de mintiuni urmatori'a întrebare: Pre cine ai voitu Dlu meu, sé fericesci séu nefericesci prin publicarea acellor scorniture supte din unghiele nospalate alle degeteru dtalle? Ai voitu dora sé me discreditezi si sé mi tragi la indoiela caracterulu de omu de omenia, séu ai voitu numai sé-ti faci unu méritu facia de patri'a si statulu ungurescu prin

innegrerea unui nume romanescu? — Te assecuru înse, că ori si car: ar fi fostu scopulu Dtalle, pre callea mintiuniloru si a mistificatiuniloru nu l'ai pottu ajunge. Ti-am pusu aceste întrebări, de si sciu prea bine, că de la d-ta n'am sé asceptu nice unu respunsu, că-ci te cunosc de unu copilandru care numai în berfele si murdarie si-affla bucuri'a si satisfaciunea, — te rogu înse, ca pre venitoriu sé me cruti, si sé canti a matura mai antaiu înainte usiei Dtalle. Detori'a facuta pre calle onorifica, totu pre acea calle o voiu si solvi-o. — acest'a este afacere privata, carea numai pre mine me interessdia.

Petru Luputiu
locutoriu în Valloni

VARIETATI.

(Distinctiune.) Cetimu în „Pres-s'a“ din Bucuresci „Afflamu cu cea mai mare placere, că M. S. Domnitoriu în înalt'a sa apreciare pentru ori ce este meritoriu si romanescu, a binevoitu a onorá pre D. Hasdău, cu unu semnu de iucuragiare si distinctiune, offerindu-i medali'a de aur cu portretulu M. Salle. — În sesiunea annulu tr. Camer'a votasse Dlu Hasdău 2000 lei ca recompensa nationala pentru meritele literarie alle eruditulu romanu. — Ambele distinctiuni onoredia pre generosii recompensatori.

(Multiamita publica.) Societatea de lect. a junimei rom. de la academi'a si archigimnas. de Oradea-M., si-tiene de datoriuntia a da espressioni sentiminteloru salle de multiamita, acelloru domni, cari ne ajutorara cu obolulu loru cu occasiunea siedintiei publice tienuta la 1 Faur. Anume: D. Lazaru Iernea 2 fl. D. Gavriala Balasiu 2 fl. Dn'a veduvá lui Iosifu Mandacu 3 fl. totodata societatea si-implinesce una placuta detoria esprimendu multiamit'a sa Dlu Ioanu Murgu parocu gr. cat. de Olosigu, carele ni-a intinsu mana de ajutoriu la arangiarrea salei subministrandu mai mobile necesarie pentru societate: Iuliu Pappalvai cond. Zacari'a Rossinu, not. cor.

(Verdictulu juratiloru în processulu de duellu Ghic'a-Sutiu) este: Constantiu Sutiu, condemnatu la patru anni de inchisore, Nicolaide si Ma-romichale marturii lui Sutiu la trei anni de inchisore, — Grigoriu Ghic'a si Cortatiu marturii mortulu Ghic'a, la doi anni de inchisore.

(Parastasu.) În Vasiadu (un'a d'în celle mai mari communitati rom. d'în Bihari'a) s'a celebratu parastasu în dominec'a lassatulu de carne pentru odiu'a suffletulu de currendu repausatei Paulin'a Romanu. Cu finea stei liturgie chorulu tenerimei au intonat canteculu de doliu, acompaniatu de intregu poporulu presinte, pre a carui facia se vedeá impressa tristeti'a inimei pentru preatempuri'a perdere a venerab. matrone romane remane, carei-a implorara eterna feriere de la Creatorulu. Lumin'a vietiei eterne sé-i luminedie ei! — E. P.

(Juramentulu unui functionariu.) — Unu functionaru, care fusasse numitu de currendu, fu intalnit de unu amicu allu seu si, voindu ca acestu amicu se-lu felicite, numitulu de currendu l'imbrancá si i trecu nainte. După doue ore, cei doi amici venira éra-si facia în facia. De astadata înse figur'a functionariulu nu érá posomorita si escitata, ci senina si liniscita.

— Dara bine, ce aveai mai adinora, l' întrebá amicu.

— Mi-erá téma sé nu me trasnéca Domnedieu, că-ci amu juratu că voiu servi fara interessu. Sciundu înse că acest'a nu poteam s'o facu, a catatu sé alergu la unu preutu, pentru a-mi citi de deslegare.

De aci înainte functionariulu nostru si-avú consciinti'a impacata, că-ci nu se mai semtiá legatu de juramentulu séu.

(„Dreptulu.“)

(+ J. Michelet.) Eruditulu professoru istoriografu, cunoscutulu filoromanu J. Michelet au repausatu la 10 febr. a. c. în versta de 73. anni. Michelet au fostu unu

d'între acei buni genii si amici ai elementulu rom. pre cari adunarea natională a Romaniei la 1866. proclamasse de cetatiani romani. Operele salle: Istori'a Franciei, istori'a revolutiunii, legendele nordulu, passorea, insectulu, marea, muntii, amorea, femea, etc. cunoscute în tota lumea i-au assecuratu nemoriea. Paginile calduose ce ellu au lassatu a supr'a Romaniei voru romane în eternitate pentru romani unu titlu de nobilitate si unu motivu de nestersa recunoscintia.

(Artistulu rom: I. D. Ionescu) dá Domineca în 1 Marte st. n. 1874 pre scen'a germana din Vienn'a în limba romana: cantionet'a „Cocon'a Bhiriti'a la Paris“ de d. V. Alessandri, pentru a 50, ora, si cantionet'a „Von Kalikenborg“ de d. advocatu din Iassi Ionu Ianovu. — Va se dica d. Ionescu are sé fia primulu artistu care face sé resune dulcea limba romana de pre scen'a germana. Onore Dlu Ionescu, care semt. în sine poterea d'a face unu pasu de asié mare însemnetate, care ni dovedesce, că si publiculu germanu asculta cu placere piesele noster nationali candu sunt bine esecutate.

Bibliografia. Adolf Ackermann tipografu în Monacu (Bavari'a) publica prin cercularie că se affla sub teascu si se va spedui în Ungari'a numai cu post'a, carteci'a intitulata „Sugrumarea nationalitătii nemtiescii în Ungari'a.“ Unu memorandu acestu-a, d'în Transilvani'a, cu una precauventare de Fr. Löher, directoru archivulu reg. si profess. de univers. în Monacu. — Pretiulu 10. grossi de arg. — Tipografulu prognostica vendiare straordinaria. — Una mana de omeni, pre cari numai privilegiile i-a tienutu si peccos'a complicitate a unguiloru, au inceputu a tîpá în contr'a brutalei magiarisari, implorandu întrevenirea fratiloru d'în Teutoni'a cea mare. Strigati si veti fi ascultati, bateti si vi-se va deschide! Dar cu tote acestea, sant'a dreptate si egalitatea cere „Saxoniam Transilvaniae delendam esse“ că-ci timpurile „extra-wurstului“ au trecut. De altmintrea Sassi nu au dreptu candu se plangu în contr'a magiarisarei, că-ci magiarismulu n'au petrusu la ei, romanismulu i-a coplesitu pre calle pacifica, romanismulu i va si slei, nu numai pre ei, ci si pre magiarii d'în Transilvani'a. Acest'a este numai cestiune de timpu ce se va deslegá de sine si în butulu totoruru organisariloru, virilistiloru, arrendariloru, machinatiuniloru.

Sciri mai noue.

Vienn'a, 26. febr. Commiss. bugetaria au inchiatu desbaterile asupra bugetulu. Cea mai de aproape siedintia a senatulu se va tiené Marti-a viitoria. — Diariulu „Tagblatt“ affla că ministrulu-presied. au invetatu pre capii fractiuniloru la una conferintia ce se va tiené domineca. — Editiunea de sera a diariulu „Vaterland“ care d'în attitudinea majoritatii dedusesse că crissa minist. se apropia, fú confiscata — „Pressa“ annuncia, că com. ministeriala esmissa în cestiunea societatiiloru cu actiuni, au incuviintiatu în prtncipiu timbrarea actiuniloru instituteloru ipotecarie. — Prioritatile intrunitei societati ung. de navig. se urcara în pretiu cu mai multi florinti după scirea că negociatiunile cu societatea austr. de navigat. mergu spre bine. — Legea despre referintiele esterne de dreptu alle beserice catolice se va luá la desbateri în siedinti'a plenaria de Marti, a camerei deputatiloru. — Ministrulu de finantie au dechiaratu în siedinti'a comisiunii esmisse pentru reform'a contributiuniloru, că sesiunea camerei dep. nu se va inchiái, ci numai se va amená si comisiunea va poté urmá cu lucrurile salle.

Varsiavi'a, 26. febr. Imp. ciscu Iosifu sosi asta-di la 11 oră di si după ce luá prandiulu, pl 2 ore 20 min. spre Vienn'a.

Constantinopole, 26.

Mithad pasi'a (famosulu guvernator la Rusciueu si fostu mare viziru) si situ aici în urmarea invitatiunii ce facutu de Sultanulu. — Cestiune menesca s'au deslegatu pre temeul bertatii de consciintia si communi catolica s'a recunoscutu ca indepen de patriarculu dissidentiloru. — A se dá la subl. Porta investitur'a lui kilu, care este reprezentantele comitatii catolice la s. Porta. Irad'a prin care se sanctionedia acesta me s'a emissu eri.

London, 26. febr. La admiral au sositu unu reportu offic. care ancia că la 31. Jan. a. c. au fostu unta lia de 12 ore. Asiantii avure mari deri, înse alle Angliloru inca sunt siderabile. Gener. Wolseley station în departare de 15 mille de Cummu si are lipsa de ostiri noue, prin unu tote ostirile angl. s'au desbarcatu. vernulu angl. n'a primitu inca scire recta de la gener. Wolseley.

Vienn'a, 27 Fauru. Toti cei au participatu la calletori'a de la trupole spunu că intimitatea între narchi a fostu perfecta. Successulu liticu allu acestei calletorie se dá fi de mare însemnetate; cu osebir assecura, că Germani'a, Russia si stri'a s'au intiellesu între sine a spinge cu poteri unite ori ce confu europeanu, si a procurá respectu grammulu de pace, acceptatu recipre

Petropole, 27. Fauru. Impetorele Alessandru pleca în 1. Marte pe Berlinu la Londonu. Acestei calletorie se atribue mare însemnetate poli Inca nu se scie, dacă Gorciacofu merge imperatulu séu, Siuvalofu înse merge în totu casulu.

Vienn'a, 27. Fauru. Imperator remane aici pana marti. Mane samu se va tiené la ministrulu presiedintu conferintia în caus'a facultătii teolog de Innsbruck. — „N. Fr. Pr.“ ad scirea, după care imperatorele-rege s'a esprimatu, că va accepta de siefu noulu cabinetu ungurescu pre ordine cine va avé increderea parlamentu numai pre Lónyay nu.

ALESSANDRU ROMAN

Propriet., edit. si red. respundiet.

Sifilitic'a si impotenti'a,

fla vechie séu de currendu nascute,

se tratédia după metodulu homeopa de Dr. I. Ernst, Post'a, strad'a liloru nr. 6., etagiulu II., usi'a nr. de la 2—6 ore după media-di.

Aceste morburu se tratédia a dese ori modulu cellu mai usioru cu dose mari iodu si argintu viu, si acest'a se face mai spre ajungerea unui resultatu momentanu. Pacienti vindecati în modulu acestu voru cadé mai currendu séu mai tardiu morburile cele mai infricosiate, încatu în aduncele betranetic voru avé, doreru suferi greu de consecutiile acestei trat usiore si superficiale. Scutu contr'a acestu felu de bole ofere metodulu de tratere homeopaticu, care, precum este cunoscutu, numai cá vindeca dorerile celle mai in chite, ci efectulu lui este asié de binefictoriu, încatu nu lassa nice cea mai mică mere de urmări rele. Diet'a ce se va scrie este simpla si usioru de tienutu.

12—12